

Formaterat: Vänster: 2 cm, Höger: 2 cm,
Överkant: 2,5 cm, Nederkant: 2,5 cm,
Bredd: 21 cm, Höjd: 29,7 cm

Beskattning av småföretag

Finländsk ekonomisk nationalrapport till Nordiska
ekonomiskaskattevetenskapliga forskningsrådets seminarium i
Lund 29.-30.10.2003

Seppo Kari^a
Outi Kröger^a
Timo Rauhanen^a
Hanna Ulvinen^b

Formaterat: Finska
Formaterat: Finska, Upphöjd
Formaterat: Finska
Formaterat: Finska
Formaterat: Finska, Upphöjd
Formaterat: Centrerad
Formaterat: Upphöjd
Formaterat: Upphöjd

^a Statens ekonomiska forskningscentral (VATT)

^b VATT och Åbo Universitet

Formaterat: Svenska (Sverige), Upphöjd
Formaterat: Indrag: Första raden: 2,3 cm
Formaterat: Svenska (Sverige)
Formaterat: Svenska (Sverige)
Formaterat: Upphöjd
Formaterat: Höger: 0,63 cm

1. Inledning

Sedan 1993 års skattereform har Finlands beskattning av småföretag baserat sig på en differentierad inkomstbeskattning där arbetsinkomster och kapitalinkomster beskattas enligt olika skattsatser. Genom reformen sattes bolagsskattesatsen och den nya proportionella kapitalinkomstskattesatsen till 25 procent, medan den högsta marginalskatten på förvärvsinkomster kvarstod på drygt 60 procent. Den proportionella skattesatsen har höjts och de progressiva marginalskattesatserna sänkts under senare år, men systemets huvudsakliga struktur är oförändrad.

Ett viktigt element i den finländska småföretagsbeskattningen – liksom i andra länder med differentierad inkomstbeskattning – är de många specialregler som tillämpas för att fördela småföretagens vinst eller utdelning i dels kapitalinkomst, dels förvärvsinkomst. Motivet bakom den schablonmässiga fördelningen är den spänning som uppstår till följd av differensen mellan de två inkomstslagets skattesatser. Den maximala differensen var i Finland strax efter reformen drygt 35 procentenheter och är ännu nästan 30 procentenheter. En så stor skillnad kan ge företagare starka incitament omvandla förvärvsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst eller att deklarerat dem som kapitalinkomst. Detta problem har i bred utsträckning noterats i förarbetena till lagstiftningen, i den allmänna skattedebatten och i skattelitteraturen (se till exempel Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet 1996 och Sörensen 1998), men dess implikationer för incitamenten att investera och för allokeringen av kapital har diskuterats i mindre grad (notera dock Kari 1999 och Lindhe m.fl. 2002).

Den finländska modellen för differentierad inkomstbeskattning avviker på många sätt från de övriga nordiska ländernas system. Ett exempel på dess speciella drag är att den schablonmässiga fördelningen av aktieinkomst inte är begränsad till utdelningsinkomster för så kallade aktiva ägare i fåmansbolag, utan gäller alla ägare i onoterade aktiebolag, också minoritetsägare i bolag med en bred ägarkrets. Genom detta beslut undvek man i Finland de komplicerade reglerna gällande aktivt ägande i fåmansbolag. Det verkar som om man i Finland, kanske i högre grad än i de andra länderna, har betonat skattesystemets och dess regler enkelhet mera än dess skatteneutralitet och ekonomiska effektivitet.

En annan viktig fråga, vid sidan av den traditionella analysen av skatternas effekter på investeringsvilja och finansiering, är skatternas effekter på företagandan och tillväxten inom unga företag. Denna problematik har även haft en större roll i den finländska debatten än frågan om hur man kan uppnå neutralitet. Ur den ekonomiska analysens synvinkel är det ändå till följd av bristen på en enhetlig referensram svårt att bedöma hur beskattningen påverkat viljan att bedriva företagsverksamhet.

Denna uppsats behandlar ekonomiska aspekter på den finländska småföretagsbeskattningen och analyserar dess potentiella effekter på företagans investeringsvilja och andra ekonomiska beslut. I det andra kapitlet ges en bakgrund till den finländska småföretagssektorns struktur i ljuset av företagsstatistik. Därefter presenteras en kortfattad beskrivning av centrala skatteregler (kapitel 3) och belyses de motiv som ligger bakom några av statsmaktens viktiga avgöranden samt behandlas regeringens reformplaner (kapitel 4). I kapitel 5 analyseras, utgående från teoretiska och empiriska fakta, den finska småföretagsbeskattningens effekter på de ekonomiska incitamenten. Problematiken i

Formaterat: Höger: 0,63 cm

anslutning till beskattningens effekter på viljan att bedriva företagsverksamhet behandlas främst i kapitlen 4 och 5.

2. Småföretagen i den finska ekonomin

Antalet företag ökade i Finland under hela 1980-talet. År 1989 var antalet industriföretag 56 procent större än år 1976. Inom minuthandeln var ökningen 30 procent. En lång tidsserie som skulle täcka alla grenar kan tyvärr inte presenteras, eftersom de statistiska metoderna förändrats genom åren. Men av allt att döma har hela företagssektorn utvecklat sig på samma sätt som de två stora grenarna.

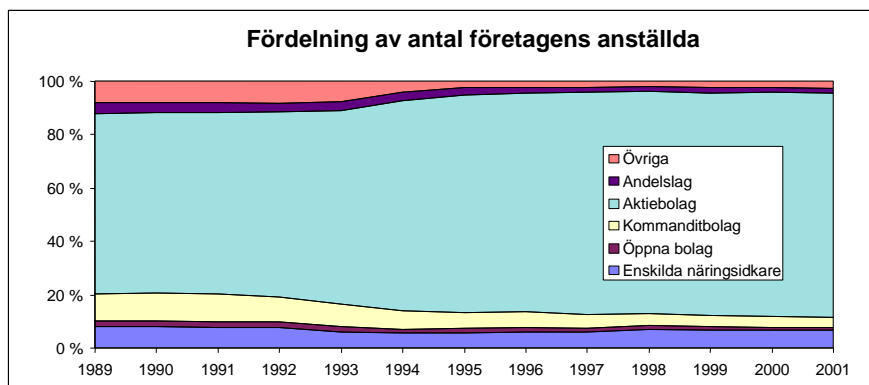
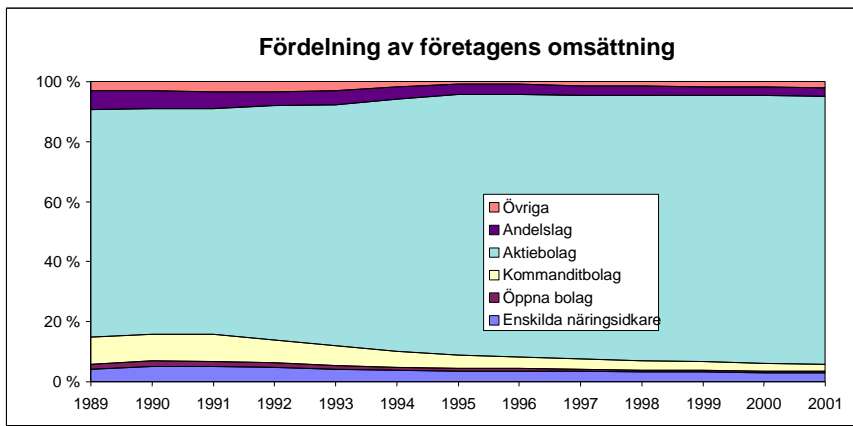
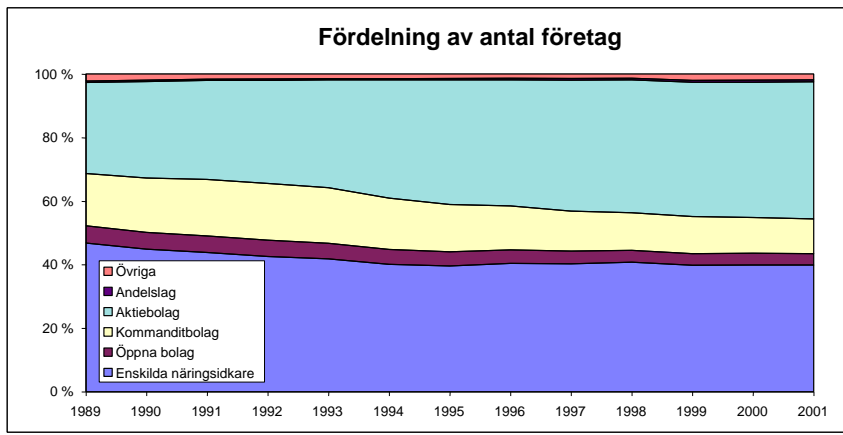
Året 1989 var det sista högkonjunkturåret och därefter störtade Finland ned i en allvarlig depression som varade sex år. Detta återspeglas tydligt i antalet företag och störst var minskningen år 1993: 10,7 procent.

Tabell 1. Antalet företag under åren 1989-2001 (källa: Statistikcentralen).

<u>1989</u>	<u>208946</u>
<u>1990</u>	<u>218140</u>
<u>1991</u>	<u>215799</u>
<u>1992</u>	<u>211474</u>
<u>1993</u>	<u>191063</u>
<u>1994</u>	<u>185765</u>
<u>1995</u>	<u>189458</u>
<u>1996</u>	<u>203358</u>
<u>1997</u>	<u>213230</u>
<u>1998</u>	<u>219273</u>
<u>1999</u>	<u>219515</u>
<u>2000</u>	<u>222817</u>
<u>2001</u>	<u>224847</u>

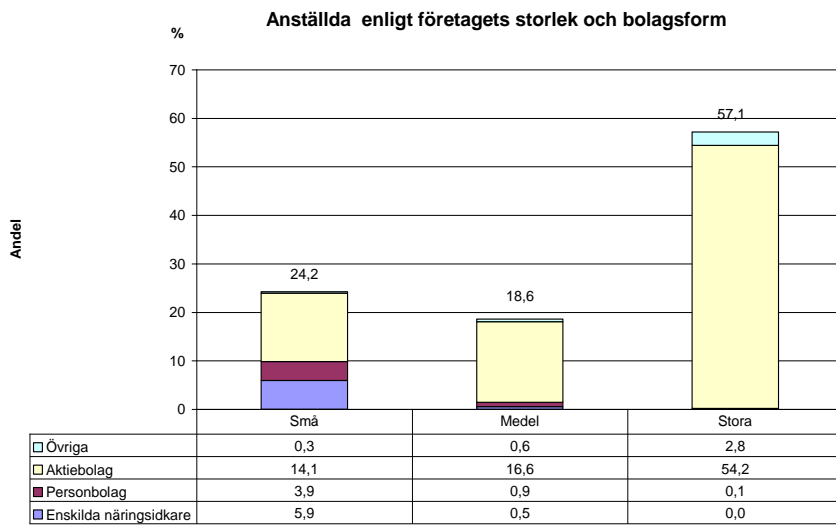
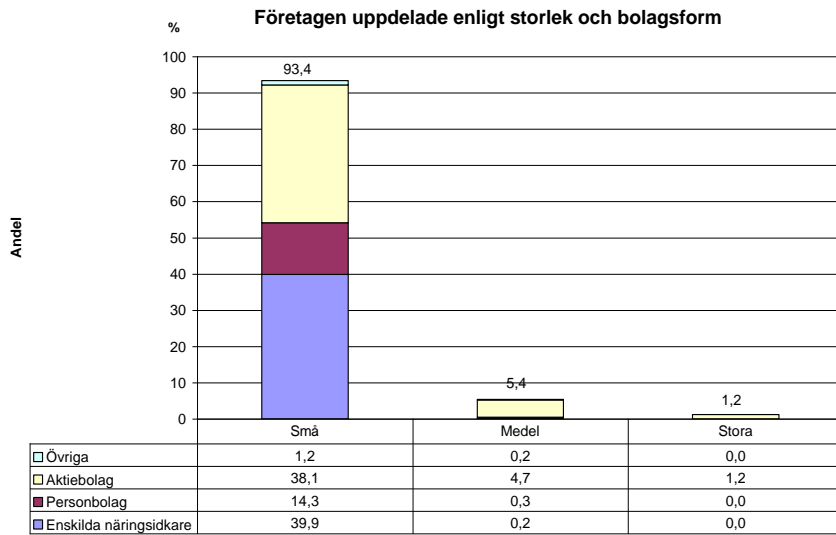
I det följande betraktas olika företagsformer enligt antal företag, antal anställda och omsättning. Vid en granskning av skattestyrelsens statistik (som inte presenteras) blir det uppenbart att både antalet personbolag (kommanditbolag och öppna bolag) och antalet aktiebolag fyrdubblades under åren 1975-1992, medan antalet enskilda näringsidkare förblev nästan oförändrat. Efter skattereformerna (1989-93) ökade aktiebolagens andel av alla företagsformer kraftigt. Samtidigt minskade andelen personbolag. Aktiebolagens andel av omsättningen och antalet anställda har ökat ännu mer markant. Av allt att döma har reformen av inkomstbeskattningen bidragit till aktiebolagens popularitet. Reformen innebar också att personbolagens skattebördades ökades genom att de inte mera behandlades som självständiga skattesubjekt.

Figur 2.1. Fördelningen av antal företag, antal anställda och omsättningen enligt bolagsform

Formaterat: Höger: 0,63 cm

Figur 2.2 Bolagsform i företag av olika storlek, år 2001

Formaterat: Höger: 0,63 cm

Figur 2.2. visar att över 93 procent av alla företag är små, d.v.s. de har färre än 10 anställda. Men aktiebolagen är dominerande också bland småföretag; deras andel är ca 40 procent. Andelen anställda i småföretag är ca 25 procent av alla anställda och av dessa småföretag är ungefär hälften aktiebolag..

Då man ser på förädlingsvärdet kan man notera att dess fördelning liknar mycket omsättningens fördelning (se appendix 2). I fråga om investeringar är aktiebolagen klart dominerande.

23. Viktiga skatteregler gällande småföretag

Enligt den differentierade inkomstbeskattning som tillämpas i Finland uppdelas företagsinkomst från enskild näringsverksamhet och personbolag samt dividend från onoterat aktiebolag i dels kapitalinkomst, dels förvärvsinkomst. Som kapitalinkomst beskattas inkomst som högst uppgår till ett belopp som motsvarar en schablonmässigt kalkylerad avkastning på företagets nettoförmögenhet eller på aktiernas matematiska värde. Den del av inkomsten som överskrider detta belopp beskattas som förvärvsinkomst.

Skattesubjekt, förvärvskällor och fördelning av inkomst mellan ägarna

Ett aktiebolag utgör i Finland ett separat skattesubjekt. Dess vinst beskattas på bolagsnivå enligt en skattesats på 29 procent och uppdelningen i kapitalinkomst och förvärvsinkomst görs först efter aktieutdelning. Den beskattningsbara inkomsten för enskilda näringsidkare och personbolag beräknas enligt nästan samma regler som gäller för aktiebolag, men de behandlas enbart som kalkylunderlag. Vinsten påförs ägaren och beskattas som ägarens inkomst. I personbolag fördelas företagets inkomst mellan delägarna i proportion till andelarna.

Enskilda näringsidkare och personbolag (men inte aktiebolag) kan från sina inkomster dra av en driftsreservering vars storlek är 30 procent av de senaste 12 månadernas lönesumma.

Enskild näringsverksamhet utgör alltid en enskild förvärvskälla, vars inkomst beskattas som näringsinkomst. Personbolag och aktiebolag kan ha flera förvärvskällor – inkomst från näringsverksamhet, personlig inkomst och inkomst från lantbruk. Olika förvärvskällor behandlas på olika sätt i beskattningen. Till exempel lantbruksinkomst delas upp i förvärvsinkomst och kapitalinkomst utgående från lantbrukets nettoförmögenhet. Personlig inkomst beskattas alltid som kapitalinkomst. Förluster kan dras av enbart från inkomster ur samma förvärvskälla där förlusterna har uppstått.

Beräkning av kapitalunderlaget i personbolag och hos enskilda näringsidkare

Till nettoförmögenhet räknas de tillgångar som fanns i företaget vid utgången av räkenskapsåret. Nettoförmögenheten beräknas utgående från bokföringsvärdet. Fastigheter

Formaterat: Höger: 0,63 cm

och värdepapper som utgör anläggningstillgångar värderas likväl till beskattningsvärdet, om detta överstiger bokföringsvärdet.

Som nettoförmögenhet betraktas endast skattepliktiga tillgångar. Skattefria depositioner och sådana depositioner eller masskuldebrev som avses i lagen om källskatt på ränteinkomster¹ utgör inte skattepliktiga tillgångar.

¹ Källskatteprocenten är 29.

Tabell 3.1. Fördelning av företagsinkomst mellan förvärvsinkomst och kapitalinkomst i olika företagsformer

	Enskilda näringsidkare	Personbolag	Aktiebolag
Förvärvskällor ²	Näringsverksamhet	Näringsverksamhet Inkomst från lantbruk Personlig inkomst	Näringsverksamhet Inkomst från lantbruk Personlig inkomst
Fördelad företagsvinst/utdelning	Näringsinkomst - förluster från föregående år	Bolagsmännens andelar från näringsinkomst – förluster från föregående år	Dividend + gottgörelse
Kapitalunderlag	Nettoförmögenhet i slutet av föregående inkomståret+ 30 % av lönesumman	Nettoförmögenhet i slutet av föregående inkomståret + 30 % av lönesumman	Aktiens matematiska värde (grundar sig på nettoförmögenheten) Utländska företag och I-, NM- och Prelista: Aktiens marknadsvärde ett år före utdelningen
Avdrag från nettoförmögenhet		Värdet av bostad där delägaren har bott, fordringarna från delägare, lån (jämfte ränta) för förvärv av bolagsandel	Värdet av bostad där aktieägaren har bott, lån för förvärv av aktier, lån som aktiebolag beviljat aktieägaren
Avkastningsprocent	18 % eller 10 %	18 %	13,5 %
Övrig kapitalinkomst	Försäljningsvinster av fastigheter och värdepapper (anläggningstillgångar), om de överstiger kapitalinkomstandelen	Personlig inkomst	
Avdragandet av inkomstarets förluster från kapitalinkomster	Efter begäran helt eller delvis ³		
Löner till företagaren	Inte möjligt, inte heller till maken eller barnen under 14 år	Möjligt (reellt arbete, rimlig lön)	Möjligt
Förvärvsinkomst	Annan än kapitalinkomst	Annan än kapitalinkomst	Annan än kapitalinkomst, förtäckt aktieutdelning

~~Som nettoförmögenhet betraktas endast skattepliktiga tillgångar. Skattefria depositioner och sådana depositioner eller masskuldebrev som avses i lagen om källskatt på ränteinkomster⁴ utgör inte skattepliktiga tillgångar. Det finns dock vissa undantag. I lagen om skattelättnader inom utvecklingsområdena är anläggningsinvesteringarna under vissa förutsättningar skattefria i förmögenhetsbeskattningen. De tas med i nettoförmögenheten när kapitalinkomstandelen beräknas.~~

² Om personbolag eller aktiebolag har inkomster från lantbruk beräknas lantbrukets kapitalinkomst utgående från lantbrukets nettoförmögenhet.

³ Privatpersoner och dödsbon kan dra av näringsverksamhetens förlust från kapitalinkomsten under det år förlusten har uppstått.

⁴ Källskatteprocenten är 29.

Nettoförmögenheten kan inte innehålla tillgångar eller skulder som hör till den skattepliktiges privata hushåll, inte ens i det fall att de har bokförts i balansräkningen (se tabell 3.1).

Det finns också andra skillnader mellan olika bolagsformer vad gäller beräkningen av förvärvsinkomsten och kapitalinkomsten. Den enskilda näringsidkarens och personbolagets försäljningsvinster av vissa anläggningstillgångar – fastigheter och värdepapper – beskattas som kapitalinkomst även till den del de överstiger den kapitalinkomstandel som beräknats genom en fast avkastningsprocent på nettoförmögenheten. Dividender som personbolag får av andra bolag läggs direkt till delägarnas beskattningsbara inkomst och gottgörelsen för bolagsskatt avdras från delägarnas skatter. Dividendinkomsten samt gottgörelsen minskar emellertid den på normalt sätt kalkylerade kapitalinkomstandelen. I aktiebolag beskattas försäljningsvinster och dividender på bolagsnivå och påverkar inte beskattningen av aktieägarens inkomster.

Hos enskilda näringsidkare och personbolag höjs kapitalunderlaget med 30 procent av lönesumman under föregående 12 månader.

Beräkning av aktiens matematiska värde

Dividend från börsbolag beskattas som kapitalinkomst. Dividend från övriga noterade aktiebolag delas upp i förvärvsinkomst och kapitalinkomst och kapitalunderlaget baserar sig då på aktiernas marknadsvärde vid utgången av året före utdelningen. I de övriga (onoterade) aktiebolagen bildas kapitalunderlaget av aktiernas så kallade matematiska värde.

Aktiens matematiska värde baserar sig på aktiebolagets nettoförmögenhet vid utgången av det inkomstår som föregick utdelningen. Nettoförmögenheten beräknas på samma sätt som för personbolag eller privata näringsidkare. Ett undantag är att också tillgångar och skulder som inte hör till näringsverksamheten inkluderas. Aktiens matematiska värde är aktiebolagets nettoförmögenhet dividerad med antalet utestående aktier.

Liksom i de övriga bolagsformerna skall den artificiella ökningen av nettoförmögenheten elimineras. Om exempelvis en aktiv aktieägare bor i en bostad som ägs av aktiebolaget skall värdet av bostaden avdras från nettoförmögenheten. Likaså avdras räntebärande lån som en aktiv aktieägare har tagit för att förvärva aktier i företaget samt lån som givits till aktieägaren.

Kalkylmässig avkastningsprocent

Den kalkylmässiga avkastningsprocenten på aktiens matematiska värde är 13,5 i aktiebolag. Enskilda näringsidkare och personbolag kan räkna 18 procent av nettoförmögenheten som kapitalinkomst. De förstnämnda kan emellertid alternativt välja 10 procent som avkastningsprocent (från och med inkomståret 2001). När makarna tillsammans idkar affärsverksamhet delas förvärvs- och kapitalinkomstandelarna mellan dem. Förvärvsinkomsten fördelas i proportion till deras arbetsinsats. Kapitalinkomstandelen

Formaterat: Höger: 0,63 cm

fördelas utgående från hur stor äganderätt vardera maken har till näringsverksamhetens nettoförmögenhet.

En tyst bolagsman (kommanditär) i personbolag får ersättning för sin insats före de övriga bolagsmännen enligt en överenskommen procentuell andel. Om kommanditärens ersättning överstiger 18 procent av hans insats, beskattas den överstigande andelen som förvärvsinkomst. Efter att kommanditären har fått sin andel fördelas resten av inkomsten mellan de ansvariga bolagsmännen enligt deras andelar i bolaget. Kapitalinkomstandelen kalkyleras separat för var och en av bolagsmännen.

Om företaget inte delar ut vinst eller om vinstens maximala kapitalinkomstandel överstiger den faktiska vinsten kan den överstigande delen inte sparas till kommande år.

Skatter och socialavgifter

Företagarens kapitalinkomster beskattas proportionellt enligt en skattesats på 29 procent och förvärvsinkomsterna enligt en progressiv skatteskala.

Tabell 3.2. Statlig inkomstskatteskala inkomståret 2003

Beskattningsbar inkomst, euro	Skatt vid nedre gränsen, euro	Skatt på ink. över nedre gränsen, %
11 600-14 400	8	12
14 400-20 000	344	16
20 000-31 200	1 240	22
31 200-55 200	3 704	28
55 200 -	10 424	35

Förvärvsinkomst beskattas av såväl staten som kommunen. Den kommunala inkomstskatteprocenten varierar mellan 15,5 och 20. Den genomsnittliga skatteprocenten år 2003 är 18,03.

Medlemmar av den evangelisk-lutherska och ortodoxa kyrkan betalar kyrkoskatt på förvärvsinkomst. Varje församling fastställer årligen kyrkoskatteprocenten. År 2002 varierade kyrkoskatteprocenten mellan 1,00 och 2,25 och den genomsnittliga procenten var 1,30. Via kommunalskatten erläggs även sjukförsäkringsavgift till Folkpensionsanstalten.

Statlig inkomstskatt, kommunalskatt, kyrkoskatt samt sjukförsäkringspremier betalas enbart på grundval av fördelade företagsinkomster eller förvärvsinkomstandel för dividend. Den totala marginalskattesatsen kan beräknas på följande vis:

Formaterat: Radavstånd: 1,5 rader

Formaterat: Höger: 0,63 cm

|

|

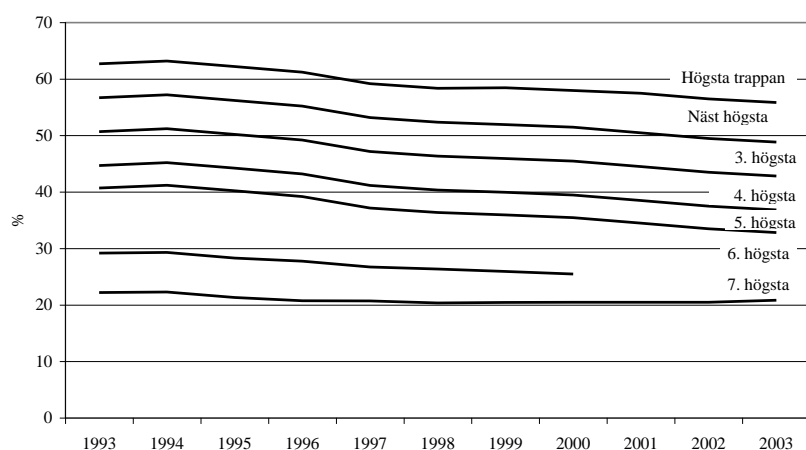
11

Formaterat: Höger: 0,63 cm

35	högsta marginalskatt vid statlig beskattning
18,03	genomsnittlig kommunalskatt
1,3	genomsnittlig kyrkoskatt
1,5	sjukförsäkringspremie ⁵
55,83	högsta marginalskatt (totalt)

Formaterat: Indrag: Första raden: 2,3 cm

Figur 3.1. Marginalskattesatsen under åren 1993-2003

Figur 3.1 illustrerar marginalskatternas utveckling på olika inkomstnivåer under åren 1993-2003. Avdragssystemets effekter har inte beaktats. Den högsta marginalskatten (**högsta trappan**) har sänkts från 62 till 55 procent under perioden. På nästan alla marginalskattenivåer har sänkningen varit cirka åtta procentenheter (på lägsta nivå endast drygt två procentenheter). År 2001 avskaffades den lägsta nivån i den statliga skattetabellen. Förändringen innebar att den lägsta inkomstintervallen, i vilken endast kommunal- och kyrkoskatten samt sjukförsäkringspremien uppbärs, utvidgades (den lägsta marginalskattenivån i figur 3.1).

De avgifter som företagaren är skyldig att betala utgående från sin löneinkomst och förvärvsinkomstandel grundar sig på det avlönade arbetet i företaget och på ägarandelen i företaget. Generellt är företagaren skyldig att ansluta sig till företagarnas pensionssystem (se bilaga 2).

⁵ Den aktiva företagare som är försäkrad enligt Lagen om pension för företagare (FöPL) betalar sjukförsäkringspremier på basis av FöPL-inkomst. FöPL-inkomsten kan vara större eller mindre än förvärvsinkomsten.

Formaterat: Höger: 0,63 cm

Företagarens pension bestäms på grundval av lagen om pension för företagare (FöPL). Basen för försäkringspremien grundar sig inte på arbetsinkomst eller förvärvsinkomst utan företagaren kan själv bestämma den inom vissa gränser. Arbetsinkomsten skall motsvara en marknadsmässig lön. Den försäkrades arbetsinkomst per år skall vara minst 5 382,31 euro och högst 89 771,41 euro. Försäkringspremien är fullt avdragbar i beskattningen. Enskilda näringsidkare och ansvariga bolagsmän omfattas av FöPL. Också en aktieägare i ledande ställning, som själv eller tillsammans med sin familj äger över 50 procent av aktiebolaget, försäkras enligt FöPL. De försäkrade måste arbeta i företaget.

När övriga bolagsmän får lön av företaget måste de försäkras enligt det allmänna arbetspensionssystemet (APL). Till exempel kommanditärer och aktieägare i ledande ställning (ägar högst 50 procent av aktiebolaget) försäkras enligt APL. Om de arbetar utan lön står de utanför det lagstadgade pensionskyddet.

Ägare i personbolag och aktiebolag som får lön av bolaget och som äger högst 50 procent av bolaget måste också ha olycksfallsförsäkring. Därtill skall arbetslöshetsförsäkringspremie erläggas.

Alla företagare betalar sjukförsäkringspremie på basis av förvärvsinkomsten. För aktiva ägare som är försäkrade enligt FöPL utgör FöPL-inkomsten basen för sjukförsäkringspremien. Arbetsgivaren erlägger även socialförsäkringspremie utgående från de anställdas löner.

4. Statsmaktens motiv till specialreglerna för småföretag

Finlands skattereformer under åren 1989–1993 motiverades med att de skulle främja en effektiv allokering av de ekonomiska resurserna. Detta skulle uppnås genom en utvidgning av skattebasen och en sänkning av marginalskattesatserna och bolagsskattesatsen. År 1990 övergick Finland från dividendavdragssystemet till ett system med gottgörelse av bolagsskatt. Skattelindringen fördes då ned från bolagsnivå till aktieägarens nivå. Syftet var att eliminera dubbelbeskattning och garantera att bolagsvinster inte skulle undgå beskattning. Därtill försökte man minska den bristande neutraliteten mellan olika branscher, investeringar, finansieringsformer och investerare.

Liberaliseringen av kapitalmarknaden var en viktig orsak till 1993 års kapitalskattereform, genom vilken Finland övergick till differentierad inkomstbeskattning, där alla kapitalinkomster av olika typ beskattas enligt samma proportionella procent (25 % under åren 1993–1995, 28 % 1996–1999 och 29 % från år 2000). Reformen lyckades förbättra neutraliteten i företagsfinansieringen, särskilt mellan de två formerna för extern finansiering, d.v.s. **kapitallån** och **finansiering** och aktieemissioner. Också marginalskattesatserna på olika slags investeringar i noterade bolag blev jämnare.

Efter kapitalskattereformen har skattebehandlingen av små företag varierat beroende på bolagsformen, speciellt när det gäller erhållna vinster. Beskattningen har ansetts hämma förbättringen av soliditeten hos enskilda näringsidkare och personbolag. Dessa småföretags

Formaterat: Höger: 0,63 cm

vinster beskattas som företagsinkomst och fördelas i förvärvsinkomst och kapitalinkomst. Grunden för uppdelningen är en kalkylmässig avkastning på nettoförmögenheten. När förvärvsinkomsten beskattas enligt en progressiv skatteskala blir småföretagens vinster redan på lägre inkomstnivåer hårdare beskattade än i aktiebolagen. Detta kan påverka investeringsmöjligheterna negativt, speciellt med hänsyn till de höga informationskostnader ett litet företag kan möta.

I mitten av 1990-talet efterlystes i olika sammanhang⁶ en lindring i beskattningen av små och medelstora företag i syfte att jämställa olika bolagsformer. Man krävde att balansstrukturen skulle förbättras, sysselsättningen höjas och att investeringar skulle uppmuntras. Reformen påskyndades också av det faktum att de skattelättnader som gynnat enskilda näringsidkare och personbolag under en övergångsperiod i samband med skattereformen skulle upphöra inom en nära framtid. Utan nya skattelättnader hade skattebördan för dessa bolagsformer vuxit orimligt.

Enskilda näringsidkare och personbolag kunde utnyttja driftsreserveringar, men eftersom dessa företag har få anställda var reserveringarnas betydelse obetydlig. Den oförmånliga beskattningen uppmuntrade personbolagen att ändra bolagsformen till aktiebolag. Finansministeriet tillsatte en arbetsgrupp med uppgift att utreda om den så kallade expansionsmedel-modellen kunde tillämpas i Finland. Modellen har tagits i bruk i Sverige och innebär att vinster som bolaget behåller beskattas enligt en lägre skattesats än utdelade vinster.

~~En arbetsgrupp med uppgift att förbereda skattereformen tillsattes 30.11.1995.~~ Arbetsgruppen föreslog i sitt betänkande (Finansministeriet 1996) att enskilda näringsidkare och personbolag skulle ha möjlighet att överföra vinster till en expansionsfond. Dessa vinster skulle beskattas med 28 procent, som också var aktiebolagens skattesats. Arbetsgruppen fäste större uppmärksamhet vid incitamenten för investeringar än vid förbättrandet av balansstrukturen. Endast företag som hade investerat under de senaste åren hade kunnat använda fonden. Till och med företag med negativt eget kapital var uteslutna. Enligt en undersökning gjord av Statens ekonomiska forskningscentral (~~VATT~~) skulle den planerade expansionsmedel-modellens effekter ha varit marginella. (Myhrman ~~et al.~~m.fl. 1996)

I augusti 1996 publicerade finansministeriet en ny, enklare modell som var lämpligare för fler företag än den tidigare modellen. Modellen innebar att kapitalinkomstandelen av företagets vinster ökade. Den kalkylmässiga avkastningsprocenten höjdes från 15 till 18 och nettoförmögenheten ökade med 30 procent av lönesumman. Reformen trädde i kraft år 1997. Den nya modellen gynnade både kapital- och arbetsintensiva företag. Också företag med negativ nettoförmögenhet fick nytta av den. Aktiebolagens kalkylmässiga avkastningsprocent förblev 15.

⁶ Statsminister Paavo Lipponens regeringsprogram (10.4.1995), Regeringens sysselsättningsprogram (19.10.1995) och Regeringens småföretagspolitiska program (10.4.1995)

I dag domineras skattediskussionen av ett skattereformförslag som finansministeriets arbetsgrupp publicerade i slutet av år 2002 (Finansministeriet 2002). Ett av förslagen i betänkandet var att slopa avoir fiscal -systemet och övergå till den klassiska dubbelbeskattningen. Även om arbetsgruppen ansåg att det nuvarande systemet hade fungerat relativt bra på nationell nivå, kunde det tolkas som att den diskriminerade utländska aktieägare. Högsta förvaltningsdomstolen i Finland begärde i september 2002 ett förhandsavgörande av EG-domstolen huruvida det finska avoir fiscal -systemet står i konflikt med fördraget om upprättandet av en europeisk gemenskap. Avgörandet väntas tidigast år 2004.

Arbetsgruppen föreslog att den differentierade inkomstbeskattningen skulle bevaras. Det största strukturella problemet ansågs vara de stora skillnaderna mellan marginalskattesatserna för förvärvsinkomst respektive kapitalinkomst. Också beskattningen av ägarföretagare ansågs vara komplicerad, då de får inkomster både som ersättning för sitt arbete och som avkastning på sin investering. Det nuvarande systemet ger möjligheter till skatteplanering. Därför föreslog arbetsgruppen att den högsta marginalskatten för förvärvsinkomster gradvis skulle sänkas till 50 procent (inkl. kommunalskatt o.d.) före 2007.

När det gäller dividendbeskattningen föreslog arbetsgruppen att den differentierade inkomstbeskattningen skulle slopas, vilket skulle göra beskattningen av den viktigaste bolagsformen, aktiebolaget, mindre komplicerad. Dividenden skulle inte längre fördelas på förvärvsinkomst och kapitalinkomst, utan i sin helhet beskattas som kapitalinkomst. Arbetsgruppen föreslog att inkomst- och företagsskattesatsen skulle sänkas till 25 procent, medan den totala skattebördan på de utdelade vinsterna skulle höjas till 43,75 procent. Den differentierade beskattningen skulle kvarhållas i fråga om enskilda näringsidkare och personbolag. Deras skattebörda skulle sänkas, eftersom skattesatserna för förvärvsinkomst och kapitalinkomst skulle gå ned. Därför skulle deras avkastningsprocent på nettoförmögenheten sänkas från 18 till 15. Den nuvarande avkastningsprocenten infördes som skattelindring i syfte att öka skatteneutraliteten mellan olika bolagsformer. Enligt arbetsgruppen skulle aktiebolagen ha möjlighet att skatteneutralt ändra bolagsformen till personbolag. Som kompensation för den hårdare kapitalinkomstbeskattningen föreslogs att förmögenhetsskatten skulle avskaffas.

De förslag arbetsgruppen lade fram mottogs med kritiska kommentarer. Det ansågs att speciellt beskattningen av små företag skulle bli hårdare. Det nya regeringsprogrammet⁷ fastslår att småföretagens skattebörda inte skall höjas vid övergången till dubbelbeskattning av utdelade vinster. De konkreta åtgärderna i fråga om företags- och kapitalbeskattningen skall avgöras snabbt utgående från en särskild utredning som genomförs i år. Lagändringarna skall träda i kraft år 2005.

Utöver inkomstbeskattningen har man i Finland specialregler också inom mervärdesbeskattningen som kan ha effekter på beteendet av små företag. Näringsverksamhet i liten skala är inte momspliktig (gränsen är 8500 euro under

⁷ Statsminister Matti Vanhanens regeringsprogram 24.6.2003.

kalenderåret). Skälen till denna skattelättnad är administrativa. Det är inte lönsamt att uppbära de allra minsta skatteposterna, eftersom också skatteuppbörden har sin kostnad. Omsättningsgränsens syfte är dock inte att befria den verkliga yrkes- eller affärsverksamheten från skatt. Avsikten är snarare att utesluta verksamhet av hobbykaraktär från mervärdesbeskattningen.

Omsättningsgränsen har för neutralitetens skull satts ganska lågt, och det finns ingen mjuk övergång till skatteskuldighet. Om kalenderårets omsättning överstiger 8 500 euro, är man skyldig att betala mervärdesskatt på basis av årets totala försäljningsvärde.

Omsättningsgränsen har en ogynnsam effekt på småföretagens tillväxt, eftersom även en liten förändring i omsättningen framkallar allvarliga skatteföljder. Med andra ord är omsättningsgränsens marginaleffekt mycket kraftig. Det är givet att gränsen inte uppmuntrar en företagare att expandera sin verksamhet. Gränsen har förorsakat en tröskel i omsättningen, bakom vilken företagets tillväxt stannar, se bilaga 3. För att kunna klara av skatten, måste ett medianföretag fördubbla sin omsättning, vilket framgår av en undersökning utförd av VATT (Rauhanen, 2002).

Till följd av ovannämnda har regeringen föreslagit att mervärdesskattelagen ändras så att en stegvis övergång till full skatteskuldighet tas i bruk. Beskattningen skulle gradvis öka i takt med omsättningen. Förfarandet skulle tillämpas på alla företagsformer, men emellertid inte riktas mot primärproduktionen. I praktiken skall skattelättnaden erhållas i efterhand, efter räkenskapsperioden slut.

En gradvis övergång till full skattepliktighet skulle antagligen göra det attraktivare för företagen att höja omsättningen. Det skulle därtill utgöra ett vapen i kampen mot den grå ekonomin. Förslaget är knutet till 2004 års budget och lagen skulle träda i kraft vid ingången av år 2004.

5. Analys av beskattningen av finska småföretag

I det följande granskas vilka ekonomiska effekter den finska beskattningen av småföretag medför. Analysen fokuserar på hur beskattningen främjar investeringsviljan. Några synpunkter ges också gällande andra följeffekter, t.ex. hur beskattningen påverkar företagareviljan. Analysen börjar med deskriptiv statistik över företagsinkomster och dess uppdelning i förvärvsinkomst och kapitalinkomst. Där utnyttjas officiell skattestatistik och en databas som innehåller skattedeklarationsdata om finska företag och dess ägare under åren 1994-2001 (YRI-databasen). Därefter ges en teoretisk analys av hur den finländska differentierade inkomstbeskattningen påverkar på företagets investeringsnivå och andra ekonomiska beslut. Granskningen stöder sig på tre tidigare studier av vilka två också har använt samma databas. Kari et al. (1998) utgör en teoretisk och empirisk analys av den finska beskattningen av personbolag (öppna bolag och kommanditbolag). Kröger (2000) genomför en liknande empirisk analys av onoterade aktiebolag. Utredningens teoretiska referensram baserar sig på Kari (1999), som analyserar den differentierade inkomstbeskattningens effekter på olika slags beslut i små aktiebolag.

Formaterat: Normal

Formaterat: Höger: 0,63 cm

5.1 Inkomster från småföretag

I tabell 5.1 återges statistik över de inkomster från olika bolagsformer som schablonmässigt kan delas upp i förvärvsinkomst och kapitalinkomst. År 2001 var utdelningsinkomsten från onoterade aktieföretag 1,6 miljarder euro, företagsinkomsten från personbolag 1,0 miljarder euro och näringsinkomsten för enskilda näringsidkare 1,9 miljarder euro. Dessa siffror inkluderar inte ägarnas löneinkomster från bolag och inte heller aktieföretags behållna vinster.⁸

Tabell 5.1 Företags- och dividendinkomst från småbolag år 2001, mrd. euro. (Källor: Skattestyrelsen och YRI-databasen)

Utdelning av onoterade aktieföretag	1,60
Företagsinkomst från personbolag	0,95
Företagsinkomst från enskild näringsverksamhet	1,93

I figur 5.1 illustreras utvecklingen av dessa inkomster under åren 1994-2001. Dividendutdelningarna har nominellt mer än tredubblats medan inkomsterna från enskild näringsverksamhet har vuxit endast svagt och inkomsterna från personbolag praktiskt taget stått stilla.⁹ En förklaring till utdelningens snabba tillväxt är att en växande andel av näringsverksamheten har utövats i form av aktieföretag. Andra faktorer är att lönsamheten har utvecklats bättre i aktieföretag än i andra företagsformer och att utdelningarna av vinsten efter skatt har stigit.

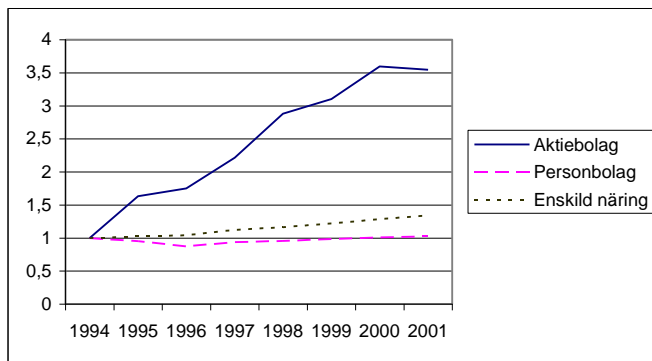
⁸ Beloppet av behållna vinster i onoterade aktieföretag var knappt 1 mrd. euro år 2001.

⁹ Vi har inga direkta tidsseriedata över naturliga personers aktieinkomster från onoterade aktieföretag. I figur 5.1 uppskattas siffran utgående från företagsdata om dividendutdelningar i onoterade bolag som samtidigt inte heller ingår i någon koncern.

Formaterat: Justerat

Formaterat: Höger: 0,63 cm

Figur 5.1 Utvecklingen av inkomster från småbolag (1994=100) (Källor: Skattestyrelsen och YRI-databasen)

5.2 Fördelning av inkomst mellan förvärvsinkomst och kapitalinkomst

När vi analyserar skattesystemets effekter på investeringarna och finansieringen, är det viktigt att veta om det är allmänt att en del av inkomst erhålls i form av förvärvsinkomst. ~~Det är klart att om~~ detta vore mycket sällsynt, skulle spänningen mellan höga marginalsattsatser och en relativt låg kapitalskattesats inte ha någon större inverkan på beteendet i ekonomin.

Enligt YRI-databasen beskattades i genomsnitt cirka 78 procent av utdelningsinkomsterna från onoterade aktiebolag som kapitalinkomst och 22 procent som förvärvsinkomst år 2001 (tabell 5.2). Kapitalinkomstens relativa andel var betydligt lägre i personbolag och för enskilda näringsidkare; för dessa var andelarna 20 respektive 12 procent. De aritmetiska medelvärdena var för aktiebolag¹⁰ och enskilda näringsidkare grovt taget lika med de relativa andelarna av den aggregerade inkomsten, men för personbolagens del var kapitalinkomstens aritmetiska medelvärde större än den relativa andelen av den aggregerade inkomsten.

Den större kapitalinkomstandelen hos aktiebolag reflekterar en högre soliditet, men också möjligheten att behålla vinsterna i bolaget, varvid de inte kommer att delas upp i förvärvs- och kapitalinkomstandelar i personbeskattningen. Enligt skattestatistiken har den relativa andelen av kapitalinkomsten varit tämligen stabil under perioden. Denna iakttagelse ger knappast rum för några långtgående slutsatser, eftersom flera olika fenomen har bidragit till denna utveckling.

¹⁰ Gäller huvudägare i aktiebolag. YRI-databasen innehåller information om huvudägare i onoterade aktiebolag. Huvudägaren definieras här som den naturliga person som har den största ägarandelen i bolaget.

Tabell 5.2 Inkomstens uppdelning i förvärvsinkomst och kapitalinkomst år 2001, %
(Källor: Skattestyrelsen, YRI-databas)

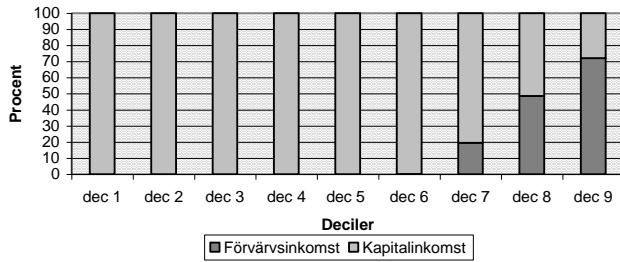
	Relativ andel av aggregerad inkomst	Aritmetiskt medelvärde
Aktiebolag		
Förvärvsinkomst	22	23
Kapitalinkomst	78	77
Personbolag		
Förvärvsinkomst	79	50
Kapitalinkomst	21	50
Enskilda näringsidkare		
Förvärvsinkomst	91	89
Kapitalinkomst	9	11

I figur 5.2 ges en mera preciserad empirisk bild av företagarnas inkomstandelar i olika företagsformer. Figuren ger inkomstandelarna i olika deciler. I den första decilen är förvärvsinkomst andelen minst och i den sista störst. Tabellen visar t.ex. att en genomsnittlig (enligt medianvärde) aktieägare i onoterade aktiebolag fick all sin dividendinkomst som kapitalinkomst. Enligt YRI-databasen fick 41 procent av aktieägarna en del av dividenden som förvärvsinkomst, d.v.s. i 59 procent av alla betraktade fall utgjorde hela dividenden kapitalinkomst.

Enligt figur 5.2 var all inkomst kapitalinkomst i åtminstone 30 procent av personbolagen. Å andra sidan var all inkomst förvärvsinkomst endast i den sista decilen. I den sista figuren observerar vi att kapitalinkomst andelen var mycket låg hos enskilda näringsidkare. Även i den första decilen var kapitalinkomstens andel endast 30 procent av all näringsinkomst.

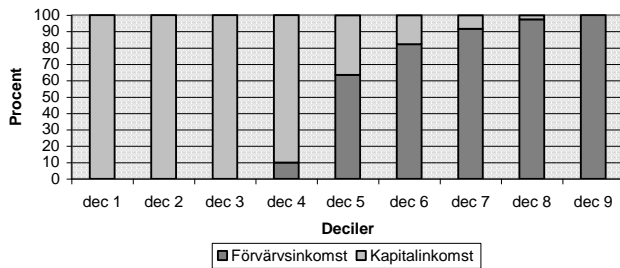
Figur 5.2 Relativa andelar av förvärvs- och kapitalinkomster i deciler, år 2001
(källa: YRI-databas)

Aktiebolag:

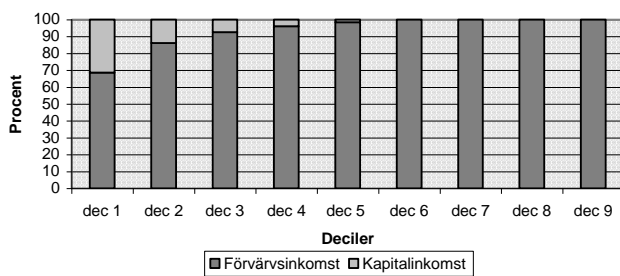
Formaterat: Svenska (Sverige)

Personbolag:

Formaterat: Svenska (Sverige)

Enskilda näringsidkare:

Formaterat: Svenska (Sverige)

Formaterat: Höger: 0,63 cm

5.3 Marginalskattesats för förvärvsinkomster och differensen mellan skattesatserna

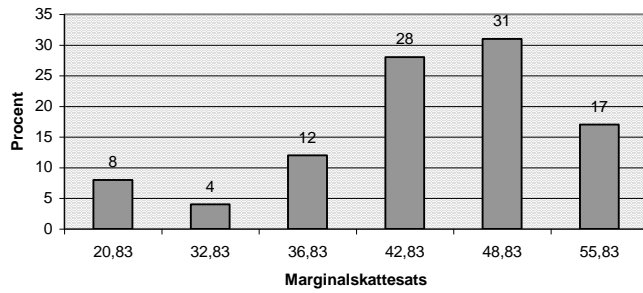
Vid en granskning av incitamenten för investeringar är det viktigt att utreda hur höga marginalskatterna på förvärvsinkomst är. I figur 5.3 visas hur företagarna i olika företagsformer fördelar sig enligt marginalskatt. Den totala marginalskattesatsen innefattar statlig skattesats, genomsnittlig kommunal- och kyrkoskattesats samt sjukförsäkringsavgift, såsom nämndes i kapitel 3.

Distributionen varierar mycket mellan olika företagsformer. Nästan hälften av huvudägarna i onoterade aktieföretag hade den högsta eller näst högsta marginalskattesatsen medan bara en dryg femtedel av såväl ägarna i personbolag som de enskilda näringsidkarna låg på den högsta eller näst högsta nivån i tabellen. En betydande andel (28 och 35 procent) av företagarna i personbolag och de enskilda näringsidkare låg på den lägsta nivån, där endast kommunalskatt och kyrkoskatt uppbärs. Notera att i dessa fall är skattesatsdifferensen negativ, vilket kunde innebära att företagarnas incitament att förvandla inkomst är motsatt mot fallet i de högre beskattade grupperna: de kunde föredra att deklarerera sina inkomster som förvärvsinkomst i stället för kapitalinkomst.

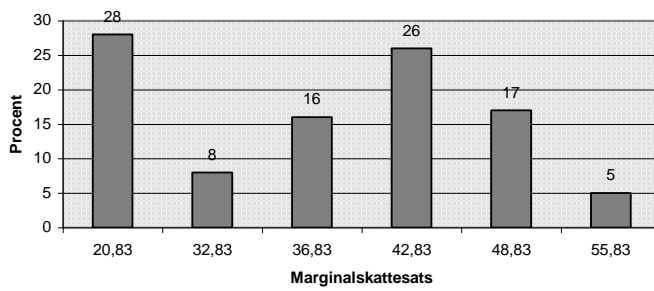
I kapitel 3 lade vi märke till att marginalskattesatserna för förvärvsinkomst har sänkts betydligt under de åtta senaste åren (se figur 3.1). De årliga förändringarna har varit små men sammanlagt har marginalskattesatserna sjunkit med drygt 7 procentenheter under perioden. Samtidigt har också kapitalskattesatsen höjts. Från början av 1996 höjdes den från 25 till 28 procent och från början av 2000 till 29 procent. Denna utveckling har i betydande grad minskat differensen mellan skattesatserna för förvärvsinkomst respektive kapitalinkomst. Ännu är dock differensen mellan den högsta marginalskattesatsen och kapitalskattesatsen så hög som 27 procent, vilket betyder att det finns starka incitament att förvandla inkomster till kapitalinkomster.

Figur 5.3 Fördelning av företagen enligt marginalsattesatsen i olika företagsformer, år 2001
(Källa: YRI-databasen)

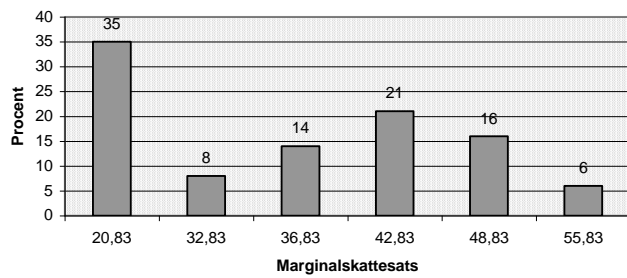
Aktiebolag:

Personbolag:

Enskilda näringsidkare:

Formaterat: Höger: 0,63 cm

5.4 Effekten på företagets investeringsbeslut¹¹ och övriga beslut

I den ekonomiska skattelitteraturen har det ofta konstaterats att skattesatsklyftan tillsammans med den schematiska fördelningen av företagsinkomst mellan förvärvsinkomst och kapitalinkomst kan inverka negativt på småföretagens beslut om investering och finansiering (Sörensen 1998, Lindhe ~~et al.~~¹² 2002, Kari 1999). I Finland finns det en rad studier som har granskat effekterna av det finska systemet på olika slag av ekonomiska incitament. I det följande går vi först igenom några viktiga resultat som presenterats i dessa studier. Därefter återges några beräkningar som belyser hur stora dessa skatteeffekter är i fråga om de ekonomiska incitamenten.

Kari ~~et al.~~¹³ (1998) analyserar den finländska personbolagsbeskattningens potentiella effekter på investeringarna och sysselsättningen. Studien granskar en rad element i det finska systemet men i synnerhet skattesatsdifferensen och den finska metoden för fördelning av företagsinkomsten. Studien använder begreppet kapitalkostnad i sin analys av investeringsincitament. Kapitalkostnaden avser den minsta avkastning före alla skatter men efter ekonomiska avskrivningar som företaget kan acceptera på en realinvestering.

Personbolag och enskilda näringsidkare

Enligt studien är personbolagets kapitalkostnad i det finska systemet

$$(1) \quad p_{PB} = \frac{1 - \tau_k}{1 - \tau_f} i - \frac{\tau_f - \tau_k}{1 - \tau_f} b$$

där τ_f är marginalskattesats för förvärvsinkomst, τ_k skattesats för kapitalinkomst, i är företagarens förräntningskrav på placeringar före personliga skatter och b den schablonmässiga räntan på kapitalunderlaget. Formeln antar att företagets räntabilitet är så god att företagaren har skäl att förvänta att en del av företagsinkomsten skall beskattas som förvärvsinkomst.¹¹ För att förenkla analysen antas att det inte finns någon risk och inte heller kostnader för asymmetrisk information i ekonomin. I en sådan friktionsfri och riskfri ekonomi kan det tänkas att förräntningskravet i motsvarar marknadsräntan.¹²

Formel (1) kan jämföras med kapitalkostnaden i ett neutralt system, där all företagsinkomst beskattas enligt en enhetlig skattesats, t.ex. τ_k .¹³ I ett sådant neutralt skattesystem är företagets kapitalkostnad $p = i$. Nu kan man fråga sig under vilka förutsättningar det finska systemet är neutralt. Det visar sig att om vi sätter

¹¹ Noga räknat antar formeln också att företagaren inte får lön av bolaget. Antagandet har ingen effekt på resultatet i det mest intressanta fallet, där företagarens marginalskattesats är hög.

¹² Antagandet är inte problemfritt då förräntningskravet på investeringar i eget kapital ofta anses innehålla en premie, som höjer dess nivå över marknadsräntan. Premien kan tänkas bero på osäkerhet eller asymmetrisk information. Det finns dock analytiska resultat som pekar på att riskens effekt på förräntningskravet inte behöver beaktas i formel (1) (se Bilaga 3 i SOU 2002:52 och Hagen och Sörensen 1998).

¹³ Det finns också andra tänkbara jämförelseobjekt, men ett investeringsneutralt system är säkert ett relevant alternativ.

$$(2) \quad b = i$$

d.v.s. den schablonmässiga räntan på marknadsräntenivå, så behandlar skattesystemet personbolagens investeringar neutralt. Om $b > i$, sporrar beskattningen företagare med hög marginalsattesats att investera. Hur stora de extra incitamenten är beror i avgörande grad på skattesatsdifferensen. Studien presenterade kapitalkostnadskalkyler som utnyttjade empirisk information om företagarnas marginalsattesatser. Nedan presenteras samma slags beräkningar utgående från 2003 års skatteregler. Enligt Kari m.fl. (1998) kan kapitalkostnaden - tack vare de speciella skattereglerna - vara mycket låg i Finland, samtidigt som variansen för kapitalkostnaden är ytterst stor.

Studien analyserade också hur ett element i det finska systemet – regeln att 30 procent av lönesumman tas med i kapitalunderlaget – påverkar personbolagets effektiva arbetskostnad. Enligt studien är skattereglens reducerande effekt på arbetskostnaden relativt liten, maximalt cirka 3 procentenheter. Studien visade också att samma regler i det finska systemet i vissa fall kan ha en hämmande effekt på incitamenten för att investera och sysselsätta. Dessa effekter förverkligas när företagarens förvärvsinkomst är så låg att marginalsattesatsen understiger kapitalskattesatsen.

Kapitalkostnaden enligt (1) är relevant också för enskilda näringsidkare. Notera dock att näringsidkaren kan välja mellan två värden för parameter b , 10 % och 18 %. Å andra sidan kan näringsidkaren inte lyfta lön, vilket är möjligt för bolagsmannen i ett personbolag.

Det är tydligt att dessa två valmöjligheter är relevanta för en företagare speciellt (eller kanske enbart) i de fall där företagsinkomsten är så låg att marginalsatten på förvärvsinkomst är lägre än kapitalskattesatsen, $\tau < \tau_k$. Då kan det vara förmånligt för en enskild näringsidkare att välja den lägre schablonmässiga avkastningsprocenten 10 %. Målet är då att minska den ”högt” beskattade kapitalinkomstsandelen, vars skattesats är 29 procent, och öka den lägre beskattade förvärvsinkomst andelen (skattesats 20,8 procent). En bolagsman i ett personbolag kan utöva samma slags skatteoptimering genom att lyfta lön av bolaget.

På så sätt är företagarens målsättning inte alltid att minska förvärvsinkomst andelen, utan snarare att uppnå en optimal fördelning av den totala inkomsten mellan de två inkomstlagen. Det optimala för företagaren ur skatteplaneringssynpunkt vore att marginalsatten på förvärvsinkomst ligger på samma nivå som kapitalskattesatsen, d.v.s. 29 procent. Då den sammanlagda beskattningsbara förvärvsinkomsten uppgår till 11600 euro uppfylls beloppet. Observera att den optimala storleken kan avvika från 11600 euro på grund av företagarens övriga förvärvsinkomster samt personliga avdrag.

Onoterade aktiebolag

Enligt Kröger (2000) och Kari (1999) är kapitalkostnaden för ett noterat aktiebolag

$$(3) \quad p_{AB} = \frac{1 - \tau_k}{(1 - \tau_c)(1 - \tau_b)} i - \frac{\tau_f - \tau_k}{1 - \tau_f} b$$

där τ_b är bolagsskattesats och τ_c effektiv skattesats för försäljningsvinster. Det kan vara nyttigt att jämföra p_{AB} med två olika neutralitetsnormer, kapitalkostnaden i ett neutralt skattesystem och kapitalkostnaden för ett börsbolag (i finländsk ägo). Den första normen är $p_{N1} = i$ och den andra är $p_{N2} = (1 - \tau_k)i / [(1 - \tau_c)(1 - \tau_b)]$.

Notera att den andra neutralitetsnormen motsvarar den första termen på högra sidan av (3). Om den andra termen är negativ, har därför ett noterat bolag en lägre kapitalkostnad än ett börsbolag. Detta är fallet om ägarens marginalsattesats är högre än den proportionella kapitalskattesatsen, $\tau_i > \tau_k$. Kapitalkostnaden p_{AB} i (3) kan också lätt underskrida den första neutralitetsnormen $p_{N1} = i$, d.v.s. marknadsräntan, och kan även vara negativ, vilket visades i Kröger (2000).

Kari (1999) demonstrerade också att den finska beskattningen av noterade aktiebolag och dess dividender torde förvräda bolagets utdelningspolitik i hög grad. Det optimala beteendet syns vara att företaget skulle, under några förenklande förhållanden, alltid utdela det maximibelopp som beskattas som kapitalinkomst i stället att behålla vinsten i bolaget. Företaget skulle också undvika utdelningar som beskattas som förvärvsinkomst.

I figur 5.4 presenteras kalkyler om kapitalkostnaden för företag som är representerade i YRI-databasen. Figuren ger en fördelning av företagen i percentiler enligt kapitalkostnad. Formlerna (1) och (3) har använts i kalkylerna. Marknadsräntan i har antagits vara 5 procent. Företagen finansierar sina marginella investeringar med behållna vinster. Nivån för en investeringsneutral beskattning antyds för jämförelsens skull; kapitalkostnaden motsvarar i detta fall marknadsräntan 5 procent. Kalkylen omfattar aktiebolag som har delat ut dividend.¹⁴ Den effektiva skattesatsen på realisationsvinster har antagits vara 16 procent.

Notera först att i en betydande andel företag i alla bolagsformer understiger kapitalkostnaden marknadsräntan. Detta är t.ex. fallet i två tredjedelar av alla noterade aktiebolag. Fraktionen är stor också hos de enskilda näringsidkarna men litet mindre hos personbolagen.

I alla företagsformer finns det en mindre grupp av företag vars kapitalkostnad är negativ. I personbolag och för enskilda näringsidkare är den lägsta kapitalkostnaden 3 procent och i aktiebolag litet högre. Gruppen företag som detta gäller är likväl större i aktiebolag än i de övriga bolagsformerna. Negativ kapitalkostnad uppvisas av företagare med den högsta

¹⁴ Databasen innehåller information om ägarnas marginalsattesatser bara i de fall där bolaget har delat ut dividend. Analysen omfattar 343 000 aktiebolag.

marginalskatten, 55,83 procent. Dessa företagare har det starkaste incitamentet att stärka bolagets nettoförmögenhet d.v.s. investera, och på detta sätt öka kapitalinkomstandelen.

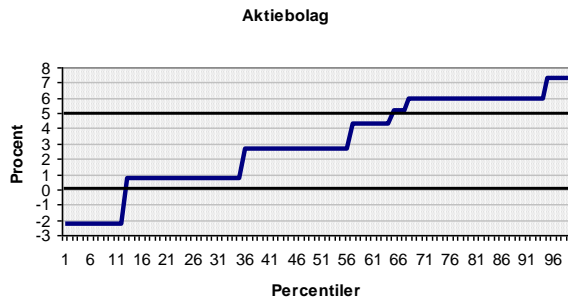
I vissa fall överstiger kapitalkostnaden marknadsräntan. Det finns åtminstone två förklaringar till detta. För det första kan i det finska skattesystemet marginalskattesatsen på förvärvsinkomst vara lägre än kapitalskattesatsen. I dessa fall är det lönsamt att förvandla kapitalinkomst till förvärvsinkomst. Företagaren har i då incitament att reducera kapitalgrundlaget, vilket återspeglas i höjd kapitalkostnad. Detta behandlades redan när vi diskuterade skatteplanering i personbolag och enskilda näringar. För det andra tenderar dubbelbeskattningen av ett aktiebolags vinster att höja kapitalkostnaden. Dubbelbeskattningen utgörs av företagsskatten och kapitalvinstskatten. Då ägarens alternativavkastning (ränteinkomst) kan anses vara engångsbeskattad, höjs kapitalkostnaden på aktiebolagets realinvestering till en nivå som överskrider marknadsräntan. Effekten av skattesatsdifferensen kan likväl mer än kompensera inverkan av dubbelbeskattningen, men kompensationen förutsätter att den positiva differensen är tillräckligt stor.

I figur 5.5 granskas hur de årliga ändringarna av skattesatserna har påverkat kapitalkostnaden. Vi observerar att de incitament som inkomstfördelningen genererar var mycket starka i mitten av 1990-talet och att de gradvisa reformerna i hög grad har påverkat kapitalkostnaden i aktiebolag. De lägsta värdena för kapitalkostnaden har stigit med 3 procentenheter. En faktor bakom ändringarna är sänkningen av den schablonmässiga räntesatsen på kapitalunderlaget med 1,5 procentenheter från 1998 (obs: detta gäller aktiebolag).

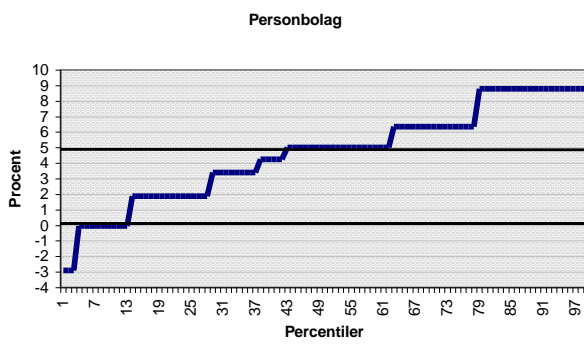
Det kanske viktigaste resultatet av vår analys är att kapitalkostnaden varierar mycket inom småföretagssektorn och även avviker från situationen i storföretag. Det betyder att den finska småföretagsbeskattningen inte är neutral när det gäller realinvesteringar. Samma icke-neutralitet gäller också finansierings- och utdelningsbeslut. Detta faktum måste projiceras mot bakgrunden att en central målsättning med reformerna under åren 1989-1993 var att förbättra allokeringen av kapital och minska skatternas hämmande effekter på finansmarknaden.

Figur 5.4 Kapitalkostnad i percentiler, i olika företagsformer, 2001/2003

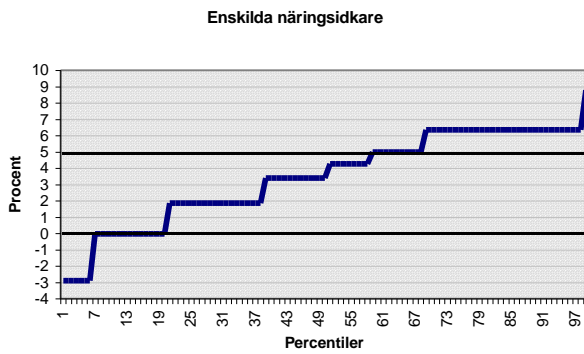
Aktiebolag

Personbolag

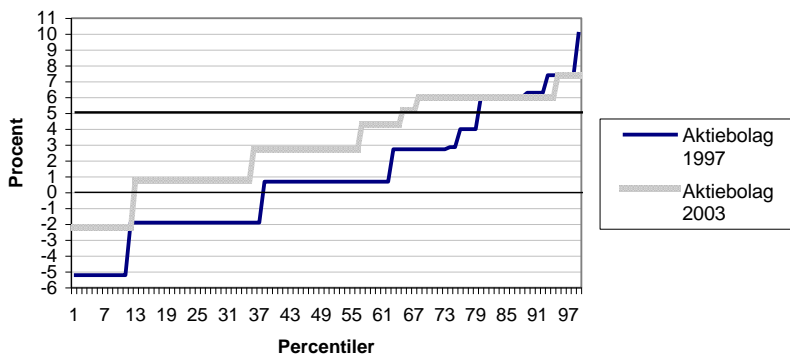

Enskilda näringsidkare

Formaterat: Höger: 0,63 cm

Figur 5.5 Kapitalkostnaden för aktiebolag 1997 och 2003

Effekter på entreprenörskapet

Många länder betonar i sin ekonomiska politik entreprenörskapets betydelse för den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen. Frågan tas upp också i den finländska regeringens entreprenörskapsprogram. Entreprenörskapstemat har under det senaste året behandlats flitigt också i skattedebatten. I utlåtandena gällande skattearbetsgruppens promemoria (Finansministeriet 2002) konstaterades upprepat att den föreslagna skärpningen av dividendbeskattningen inte får försvaga entreprenörskapets attraktionskraft eller småföretagens tillväxt.

Eftersom det inte finns någon enhetlig och etablerad ekonomisk modell att tillgå, är det problematiskt att bedöma vilka ekonomiska effekter beskattningen har på entreprenörskapet. Ett sätt att närma sig frågan är att granska beskattningens effekter på individens karriärval genom att jämföra företagarens och löntagarens genomsnittliga skattesatser. En dylik granskning antyder att beskattningen av finska småföretag inte är problemfri. Eftersom kapitalskattesatsen på 29 procent överskrider den lägsta skattesatsen för förvärvsinkomst, har den genomsnittliga inkomstskattesatsen för en näringsidkare med låg inkomst kunnat vara högre än för en löntagare på samma inkomstnivå. Detta problem har delvis rättats till genom en lagändring som trädde i kraft år 2001 och som innebär att näringsidkare erbjuds möjlighet att för beräkning av kapitalinkomstandelen välja antingen 10 eller 18 procents kalkylerad avkastningsprocent. Företagare med högre inkomster kan dock nå en genomsnittligt lägre skattesats än en löntagare. Också aktiebolagsformen kan erbjuda småföretagare en lägre skattebelastning än lönearbete medger.

Beskattningens effekter på entreprenörskapet kan även granskas genom analys av beskattningens effekter på avkastningskraven i fråga om företagets initiala investeringar. Lindhe m.fl. (2002) och Kari (1999) visar med hjälp av en företagstillväxtmodell att fördelningen av dividendinkomster mellan förvärvsinkomst och kapitalinkomst höjer kostnaderna för initialinvesteringarna. I detta hänseende skulle en differentierad

Formaterat: Höger: 0,63 cm

inkomstbeskattning alltså motverka entreprenörskap. Kanninen m fl. (2003) når dock ett helt motsatt resultat: enligt dem skulle uppdelningen av dividendinkomsten i förvärsinkomst respektive kapitalinkomst sporra till investeringar i nya företag. Ett tredje relevant sätt att betrakta frågan är att granska beskattningens effekter på risktagandet. Enligt vissa undersökningar skulle inte den nordiska modellen minska, utan snarare tvärtom öka företagarens benägenhet att ta risker.

Källor:

Hagen, K.P. och Sörensen P.B. (1998): Taxation of Income from Small Businesses: Taxation Principles and Tax Reforms in the Nordic Countries. I Sörensen (1998).

HE 205/1996: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta. Kanniainen, V., Kari, S. och Ylä-Liedenpohja, J. (2003): The Nordic Dual Income Tax of Enterprises: The Sinn-Harberger Model Extended, publicerad manuskript.

Formaterat: Engelska (Storbritannien)

Formaterat: Svenska (Sverige)

Formaterat: Engelska (Storbritannien)

Kari S., Kröger, O., och Rauhanen, T. (1998): Henkilöyhtiöiden investointi- ja työllistämiskannustimet. VATT-Research reports 49. Helsinki.

Kari, S. (1999) Dynamic behaviour of the firm under dual income taxation. VATT-Research reports 51. Helsinki.

Kröger, O. (2000): Osakeyhtiöiden verotuksen investointikannustimet. VATT-Research reports 70. Helsinki.

Lindhe, T., Södersten, J., och Öberg A. (2002): Economic Effects of Taxing Closed Corporations under a Dual Income Tax, ifo Studien 4/2002, pp.575-609.

Myhrman, R., Honkapaa, J., Junka, T., Kröger, O., Rauhanen, T. och Talvitie, I. (1999): Pienyritysten verouudistus – arviota henkilöyhtiöiden verouudistuksen vaikutuksista. Memorandum, VATT.

Formaterat: Svenska (Sverige)

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (1996): Samspelet mellan beskattningen av aktiebolag och aktieägare. Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådets skriftserie nr 33, Stockholm.

Regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens regering 24.6.2003.

Formaterat: Svenska (Sverige)

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 24.6.2003

Rauhanen Timo (2002): Liikevaihtoraja arvonlisäverotuksessa - pienyrityksen kasvun este? VATT- Discussion papers 278.

SOU 2002:52 : Beskattning av småföretag. Betänkande av 3:12 utredningen.

Sörensen P.B. (1998) (ed.): Tax Policy in the Nordic Countries. Macmillan Press. London.

Finansministeriet (1996): Pienyritysten verotuksen uudistamistyöryhmän muistio. Arbetsgruppspromemorior 7/1996.

Finansministeriet (2002): I riktning mot en konkurrenskraftig beskattning. Betänkande av arbetsgruppen för att utveckla inkomstbeskattning. Arbetsgruppspromemorior 12/2002 (på finska med sammandrag på svenska).

Formaterat: Höger: 0,63 cm

|

|

31

Formaterat: Höger: 0,63 cm

Öppna bolag	<u>11284</u>	<u>11496</u>	<u>11295</u>	<u>10823</u>	<u>9595</u>	<u>8748</u>	<u>8355</u>	<u>8607</u>	<u>8485</u>	<u>8298</u>	<u>8210</u>	<u>8133</u>	<u>8003</u>
Kommanditbolag	<u>34451</u>	<u>37482</u>	<u>38391</u>	<u>37778</u>	<u>33426</u>	<u>30005</u>	<u>28200</u>	<u>28091</u>	<u>26946</u>	<u>25986</u>	<u>25449</u>	<u>25066</u>	<u>24580</u>
Aktiebolag	<u>59831</u>	<u>66312</u>	<u>67260</u>	<u>68804</u>	<u>64828</u>	<u>69183</u>	<u>74384</u>	<u>80891</u>	<u>87924</u>	<u>91661</u>	<u>92963</u>	<u>95137</u>	<u>97146</u>
Andelslag	<u>929</u>	<u>912</u>	<u>836</u>	<u>824</u>	<u>776</u>	<u>771</u>	<u>847</u>	<u>960</u>	<u>1057</u>	<u>1183</u>	<u>1286</u>	<u>1359</u>	<u>1368</u>
Övriga	<u>4653</u>	<u>4148</u>	<u>3501</u>	<u>3246</u>	<u>2771</u>	<u>2628</u>	<u>2632</u>	<u>2739</u>	<u>2973</u>	<u>2842</u>	<u>4290</u>	<u>4233</u>	<u>4080</u>
Tillsammans	<u>208946</u>	<u>218140</u>	<u>215799</u>	<u>211474</u>	<u>191063</u>	<u>185765</u>	<u>189458</u>	<u>203358</u>	<u>213230</u>	<u>219273</u>	<u>219515</u>	<u>222817</u>	<u>224847</u>

ANSTÄLLDA

	<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
Enskilda näringsidkare	<u>114934</u>	<u>112749</u>	<u>99794</u>	<u>89857</u>	<u>64879</u>	<u>57011</u>	<u>62295</u>	<u>68547</u>	<u>71036</u>	<u>86019</u>	<u>85205</u>	<u>86926</u>	<u>85834</u>
Öppna bolag	<u>31692</u>	<u>32633</u>	<u>29797</u>	<u>26203</u>	<u>19897</u>	<u>16593</u>	<u>16338</u>	<u>16658</u>	<u>15991</u>	<u>15459</u>	<u>14586</u>	<u>14347</u>	<u>13930</u>
Kommanditbolag	<u>145211</u>	<u>149640</u>	<u>133490</u>	<u>110635</u>	<u>90434</u>	<u>73181</u>	<u>67631</u>	<u>66803</u>	<u>62990</u>	<u>59703</u>	<u>56432</u>	<u>54383</u>	<u>51312</u>
Aktiebolag	<u>964616</u>	<u>972932</u>	<u>894587</u>	<u>814062</u>	<u>785228</u>	<u>824618</u>	<u>894087</u>	<u>924850</u>	<u>981912</u>	<u>1025244</u>	<u>1056417</u>	<u>1089682</u>	<u>1107682</u>
Andelslag	<u>61731</u>	<u>55234</u>	<u>48448</u>	<u>40707</u>	<u>36341</u>	<u>33213</u>	<u>27047</u>	<u>23985</u>	<u>22132</u>	<u>21524</u>	<u>24692</u>	<u>24918</u>	<u>24814</u>
Övriga	<u>113906</u>	<u>114320</u>	<u>105863</u>	<u>96746</u>	<u>82089</u>	<u>45058</u>	<u>28401</u>	<u>26391</u>	<u>27074</u>	<u>27106</u>	<u>30550</u>	<u>31162</u>	<u>35083</u>
Tillsammans	<u>1432090</u>	<u>1437508</u>	<u>1311979</u>	<u>1178210</u>	<u>1078868</u>	<u>1049674</u>	<u>1095799</u>	<u>1127234</u>	<u>1181135</u>	<u>1235055</u>	<u>1267882</u>	<u>1301418</u>	<u>1318655</u>

OMSÄTTNING MEUR

	<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>	<u>1993</u>	<u>1994</u>	<u>1995</u>	<u>1996</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
Enskilda näringsidkare	<u>5,9</u>	<u>8,1</u>	<u>7,3</u>	<u>6,5</u>	<u>5,9</u>	<u>5,7</u>	<u>5,8</u>	<u>6,2</u>	<u>6,6</u>	<u>6,8</u>	<u>7</u>	<u>7,4</u>	<u>7,7</u>
Öppna bolag	<u>2,4</u>	<u>2,5</u>	<u>2,3</u>	<u>2</u>	<u>1,7</u>	<u>1,6</u>	<u>1,5</u>	<u>1,5</u>	<u>1,6</u>	<u>1,5</u>	<u>1,6</u>	<u>1,6</u>	<u>1,6</u>
Kommanditbolag	<u>13,3</u>	<u>14,2</u>	<u>13</u>	<u>10,6</u>	<u>9,2</u>	<u>7,9</u>	<u>7,3</u>	<u>7</u>	<u>6,8</u>	<u>6,5</u>	<u>6,3</u>	<u>6,2</u>	<u>6,1</u>
Aktiebolag	<u>112</u>	<u>117,8</u>	<u>109,2</u>	<u>107,8</u>	<u>114,6</u>	<u>129,2</u>	<u>143,8</u>	<u>155,3</u>	<u>173,6</u>	<u>187,6</u>	<u>200,2</u>	<u>234,6</u>	<u>242,7</u>
Andelslag	<u>9,5</u>	<u>9,3</u>	<u>8,2</u>	<u>6,6</u>	<u>6,5</u>	<u>6,6</u>	<u>5,9</u>	<u>5,9</u>	<u>6,2</u>	<u>6,4</u>	<u>6,7</u>	<u>7,1</u>	<u>7,6</u>
Övriga	<u>4,4</u>	<u>4,8</u>	<u>4,8</u>	<u>4,8</u>	<u>4,5</u>	<u>2,8</u>	<u>1,6</u>	<u>1,8</u>	<u>3</u>	<u>3,5</u>	<u>4</u>	<u>5,1</u>	<u>5,9</u>
Tillsammans	<u>147,5</u>	<u>156,7</u>	<u>144,8</u>	<u>138,3</u>	<u>142,4</u>	<u>153,8</u>	<u>165,9</u>	<u>177,7</u>	<u>197,8</u>	<u>212,3</u>	<u>225,8</u>	<u>262</u>	<u>271,6</u>

Bilaga 2 Fördelningen av antalet företag, anställda, förädlingsvärde och investeringar enligt storlek och bolagsform

	Små	Medel	Stora	Tillsammans
Antal företag				
Enskilda näringsidkare	39,9	0,2	0,0	40,1
Personbolag	14,3	0,3	0,0	14,6
Aktiebolag	38,1	4,7	1,2	44,0
Övriga	1,2	0,2	0,0	1,4
Tillsammans	93,4	5,4	1,2	100,0
Antal anställda				
Enskilda näringsidkare	5,9	0,5	0,0	6,5
Personbolag	3,9	0,9	0,1	5,0
Aktiebolag	14,1	16,6	54,2	84,9
Övriga	0,3	0,6	2,8	3,7
Tillsammans	24,2	18,6	57,1	100,0
Förädlingsvärde				
Enskilda näringsidkare	3,8	0,4	0,0	4,2
Personbolag	3,0	0,6	0,1	3,7
Aktiebolag	12,7	14,8	61,6	89,1
Övriga	0,2	0,3	3,0	3,1
Tillsammans	19,7	16,1	64,6	100,0
Investeringar				
Enskilda näringsidkare	2,1	0,1	0,0	2,3
Personbolag	2,2	0,5	0,1	2,8
Aktiebolag	24,4	14,7	48,7	87,9
Övriga	0,2	0,6	6,3	7,1
Tillsammans	28,9	15,9	55,2	100,0
Omsättning				
Enskilda näringsidkare	2,3	0,5	0,0	2,8
Personbolag	2,2	0,5	0,1	2,8
Aktiebolag	12,0	15,1	63,5	90,7
Övriga	0,3	0,5	3,0	3,7
Tillsammans	16,8	16,6	66,6	100,0

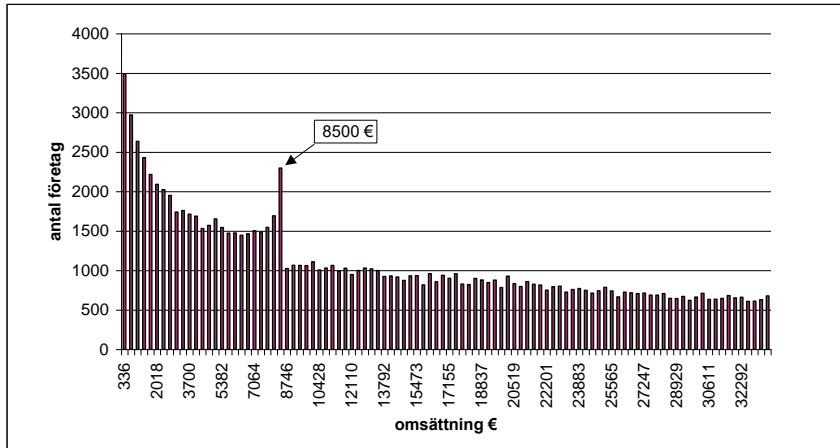
Bilaga 3 Företagarens lagstadgade pensions- och socialförsäkringspremier på löne- och andra förvärvsinkomster år 2003

	FöPL-premier	APL-premier ¹⁵	Olycksfallsförsäkringspremier på lön	Arbetslöshetsavgifter		Arbetsgivarens och försäkrades sjukförsäkringspremier på lön eller förvärvsinkomst ¹⁶	
				% Företag	% Ägare	% Företag	% Ägare
Enskilda näringsidkare	21,4					2,964-6,064	1,5
Personbolag							
Bolagsman i öppet bolat (ägarandelen över 50 %)	21,4					2,964-6,064	1,5
Bolagsman i öppet bolag (ägarandelen högst 50 %, får lön)	21,4		genomsnitt 1,1 % (0,357-7,269 %)			2,964-6,064	1,5
Ansvarig bolagsman i kommanditbolag (ägarandelen över 50 %)	21,4					2,964-6,064	1,5
Ansvarig bolagsman i kommanditbolag (ägarandelen högst 50 %)	21,4		genomsnitt 1,1 % (0,357-7,269 %)			2,964-6,064	1,5
Kommanditär (får lön)		21,52	genomsnitt 1,1 % (0,357-7,269 %)	0,6 + 2,45 över 840949 €	0,2	2,964-6,064	1,5
Aktiebolag							
Aktieägare i ledande position, äger själv eller tillsammans med sin familj över 50 % av aktier/röster	21,4					2,964-6,064	1,5
Aktieägare i ledande position, ägarandelen högst 50 % (får lön)		21,52	genomsnitt 1,1 % (0,357-7,269 %)	0,6	0,07	2,964-6,064	1,5

¹⁵ Företag under 50 anställda. I större företag varierar mellan 15,4–25,8 %.

¹⁶ För företagaren som försäkras enligt FöPL grunden för sjukförsäkringspremier är FöPL-inkomsten.

Bilaga 3 Effekten av momsgränsen (8 500 €) på fördelningen av företag i olika omsättningsklasser, år 2001 (källa: Rauhanen, 2002)

Formaterat: Höger: 0,63 cm

